

Markante zeiler Pieter Altink Jr. en zijn schepen

Pieter Altink Jr. (1849-1904) was medeoprichter, penningmeester en President van Zeilvereniging 'Het Y', een fanatiek wedstrijdzeiler en opdrachtgever/eigenaar van zowel de boeier *Elisabeth* (1887) als de Lemsteraak (1901) met dezelfde naam. Wie was deze markante zeiler?

Door: Simon Schermerhorn

Pieter maakte al direct een goede start. Zijn vader Pieter Altink adverteerde op Sinterklaasdag 1849 in het Algemeen Handelsblad: "*Mijne hartelijk geliefde Echtgenoot Elisabeth Las, beviel heden zeer voorspoedig van een welgeschaapen ZOON*". Pieter Altink Senior was bakker in Amsterdam waar hij vanaf 1843 'Machinaal' roggebrood produceerde. Pieter Altink 'Junior' had andere plannen, want hij startte begin 1874 met Frederik Olie de vennootschap 'Altink & Olie' een handel in tabak en sigaren.

Na vijf jaar ging Altink verder met Ludwig Pappenheim onder de naam Altink Pappenheim en Co. De tabakshandel in Amsterdam was *booming business* en Altink Jr. verdiende veel geld. Hij werd ook aandeelhouder en

commissaris bij andere bedrijven, zoals de Amsterdamsche Boek- en Handelsdrukkerij en de Credietvereniging Amsterdam. In 1893 is hij betrokken bij de oprichting van een Naamloze Vennootschap voor de bouw van dekschuiten, samen met onder andere (boeierbouwer) Bernhard, waar de schuiten gebouwd werden.

Mensenredder met de Dolphijn

De eerste zeilwedstrijd waarmee Altink in de krant verschijnt is begin oktober 1882, waar hij zeilt in de klasse 'overdekte platbodems (boven 7 ton)' met de *Dolphijn*.

Het is waarschijnlijk het '17 tons friesche kopjacht *Dolphijn*' geweest, de in 1884 bij werf "Het Jacht" van Bernhard in Amsterdam

boven: Vooraanstaande leden van "Het Y" in 1897 aan boord van de boeier *Elisabeth*. V.l.n.r. Gottfried Crone, Bürger, P. Altink Jr. en Eduard. H. Crone.
(Foto: G. Dumoulin Koster. Coll. Het Scheepvaartmuseum)

links: Witte Walvis (ex-*Elisabeth*) nu van Vereniging Achmea verkeert in een pracht conditie.
(foto Martin Sandburg)

linksonder: P. Altink Jr. (Bron: Jubileumboek 'het Y')

eeniging "het Y" uit 1925 staat de 'President' P. Altink Jr. met kapiteinspet afgebeeld en Het Scheepvaartmuseum heeft een (matig afgedrukte) foto van de boeier *Elisabeth* met Altink aan het roer. In het boek *Sneeker Hardzeildag* (Fries Scheepvaartmuseum, 1965) staat een foto met het volgende onderschrift: 'Boeier *Mignon* op de Sneker wateren ter gelegenheid van Hardzeildag 1883. Op het boord voor de zwaardklamp 'Admiraal' Clignett, tegen het zwaard geleund burgemeester Alma van Sneek.' Dit is zeker niet 'burgemeester Alma' want die werd pas in 1885 burgemeester en had geen snor en een ander kapsel. Het is waarschijnlijk P. Altink Jr., de ambitieuze jonge zakenman met het plan om zelf een nieuwe boeier te laten bouwen.

Na de mislukte plannen voor een Nationale Zeil- en Roeibond werd in april 1885 de 'Zeilvereniging "Het Y"' opgericht, met C. Jaski als President en P. Altink Jr. als penningmeester.

Boeier *Elisabeth*

Medio 1886 wordt gemeld dat bij 'de heeren *Bernhard* alhier een nieuwe boeier wordt gebouwd voor den heer P. Altink Jr., die op 1 maart 1887 geleverd moet worden'. Tijdens de bouwperiode gaat een bediende van zijn tabakshandel er vandoor met drieduizend gulden, (nu veertigduizend euro) maar dat brengt de bouw van de boeier niet in gevaar.

In februari 1887 trouwt Pieter Altink met Mathea Cornelia Fels, op 30 april wordt de

boeier te water gelaten en neemt direct deel aan de activiteiten van 'het Y'. In juni wint zijn boeier *Elisabeth* al een wedstrijd bij de 'Koninklijke Nederlandsche Zeil- en Roeivereniging', terwijl de commentator vindt dat de tuigage er nog niet echt goed opstaat.

Van de boeier *Elisabeth* was tot nu slechts een foto bekend: zeilend op het Braassemmeer in 1892. In het depot van het Scheepvaartmuseum ontdekte ik een foto waar de *Elisabeth* op het IJ zeilt. Het onderschrift op het passepartout luidt: '1892 Elizabeth P. Altink Jr.'

Van de boeier *Elisabeth* is daarnaast een halfmodel en het lijnenplan bewaard gebleven. Zoals beschreven in SdZ 2020.4 is de *Elisabeth* in 1898 verkocht aan de kunstschilder W.B. Tholen, die het schip begin 1900 naar België heeft verkocht, waar het schip *Roxane* werd gedoopt.

Netwerken

Pieter Altink was niet alleen een enthousiaste wedstrijdzeiler, maar gebruikte zijn bestuursfunctie bij de zeilvereniging ook om te 'netwerken'. Zo was Eduard H. Crone (later ook Y-President) regelmatig aan boord van de *Elisabeth* te gast. Ook Y-erelid Henri Brandt Buys (1850-1905), componist en dirigent van de Amsterdamse muziekvereniging "Musis Sacrum", voer regelmatig mee.

Altink was ook voorzitter van deze muziekvereniging, die optrad tijdens feesten van "het Y". Brandt Buys componeerde ook het clublied "Ohio" van de zeilvereniging. Via de zeilsport had hij vele interessante contacten. Altink was ook regelmatig jurylid bij andere verenigingen. Zo kende hij alle belangrijke figuren uit de watersportwereld.

Vanaf de oprichting in 1885 was Pieter Altink penningmeester, in 1889 is hij de opvolger van (zijn vriend) C. Jaski als President van de zeilvereniging. Jaski wordt erelid en krijgt een "eere-diploma" uitgereikt. Altink blijft zeer actief als zeiler en bestuurslid. De wedstrijden worden in die tijd organisatorisch stevig bemand: Een Commissaris van afvaart, boei-commissarissen, commissarissen van orde en Juryleden. Als President werd P. Altink Jr. getypeerd als 'the right man on the right place', die ook heeft bevorderd dat tijdens de wedstrijden de clubleden zeilden in plaats van de ingehuurde schippers.

Kunstverzamelaar

Naast de passie voor de zeilsport was Pieter Altink ook kunstverzamelaar. Na zijn dood stond in *De Groene Amsterdammer* een advertentie voor de veiling van zijn kunstverzameling bij het veilinghuis van Frederik Muller. Wellicht was Altink ook eigenaar van werk

'grotendeels vernieuwde boeier', die later door H. Molenpage *Brunette* wordt gedoopt. Waarschijnlijk was hier sprake van restauratie in plaats van nieuwbouw, zoals tot nu toe gedacht. Pieter Altink komt vaker met de *Dolphijn* aan de start, zo wint hij op de Voorzaan in 1883 een wedstrijd.

In juli 1884 redt Altink met zijn *Dolphijn* op de Zuiderzee, ter hoogte van Naarden, de omgeslagen tjotter *Henriëtte* van ene 'van Kampen'. De vijf bemanningsleden worden van een 'wissen dood gered' zo melden *De Tijd* en *De Gooi- en Eemlander*.

'Het Y'

Er zijn vrijwel geen foto's te vinden van P. Altink Jr. In het jubileumboek van Zeilver-

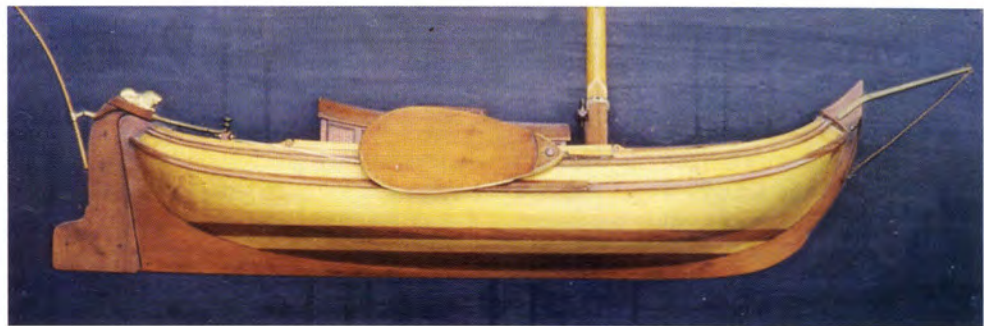
boven: Boeier Elisabeth op het IJ, met op de achtergrond het Centraal Station, 1892. (Detail van een foto van E.G.A. Elfinkhoff. Coll. Het Scheepvaartmuseum)

rechts: Halfmodel van de boeier Elisabeth

van W.B. Tholen en is de boeier door de kunst schilder misschien wel (gedeeltelijk) betaald met enkele doeken.

Jaarprogramma

Het jaarprogramma van een zeilvereniging was vroeger veelzijdig. In 1887 was er sprake van Wimpelzeilen, Onderlinge wedstrijden, in de zomer een 'Avondfeest' en Admiraalzeilen, na de zomer een 'Pic Nic', Ringzeilen en de Botterwedstrijd. Een belangrijk deel van de begroting werd besteed aan de feesten. Het Avondfeest 'Soirée variée' was in stijl met een 'Bal Champêtre' met een echt balboekje voor de 'Dans-Orde' van polonaise tot de 'Finale'. Voor de 'Pic Nic' voer men jarenlang met de hele clubvloot naar het landgoed van clublid

baron van Tuyll van Serooskerken in Velsen. P. Altink Jr. hield bij iedere gelegenheid een passende speech.

Grachtenpand

Voor Pieter Altink zijn er privé de nodige ups-and-downs. In 1887 wordt zijn zoon Pieter geboren. Op 18 november 1888 staat in een familiebericht: 'Bevallen van een dochter. M.C. Altink-Fels'. Vreemd dat bij de geboorte

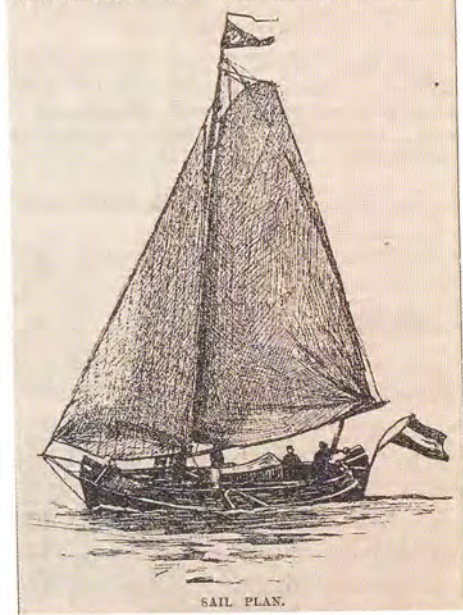
van zijn dochter Elisabeth de vader niet wordt genoemd. In april 1890 overlijdt zijn vader (74 jaar oud), een maand later zijn moeder (65 jaar). Toch blijft hij zijn verdere leven bekend met de toevoeging "Junior".

In 1891 koopt Altink het grachtenpand Keizersgracht 119 voor f 27.000 (nu 350.000 euro), dat was voor die tijd al een erg gunstige aankoop. Kennelijk zat de huizenmarkt tijdelijk in een dip. Een vastgoedbeheerder kocht

THE DUTCH BOEIER, ELIZABETH.

PLEASURE craft are, of course, common enough in Holland, the land of boats, and on the deeper and more extended stretches of water about Amsterdam and Rotterdam the latest types of modern craft are to be found: our readers may remember the accounts published in 1889 of several races in which a centerboard sloop designed by Mr. A. Cary Smith competed successfully with three keel boats designed and built by Mr. Will Fife, Jr., as well as with several native craft. For the major part of the Dutch waters, however, made up of lakes, canals and small streams, narrow and shoal, with the wind broken by dykes, trees and buildings, the favorite type of yacht is the "boeier," whose lines we are enabled to present through the kindness of Mr. J. J. Classen, of Amsterdam, a Dutch yachtsman. The Elizabeth, designed by Mr. L. Van Breen and owned by Mr. P. Altink, Jr., was built at Amsterdam in 1888 and may be con-

SAIL PLAN.

het pand in 2019 (samen met nummer 121) voor ruim 25 miljoen euro.

In zijn nieuwe huis aan de Keizersgracht, nr. 119, liet Altink op het glas van een tochtdeur zijn boeier *Elisabeth* graveren. Ik heb op meerdere manieren geprobeerd om te achterhalen of deze deur nog aanwezig is. Zonder resultaat, maar wie weet staat de deur wel in de kelder. In 1894 overlijdt zijn vrouw, 47 jaar oud.

Botterwedstrijden

In 1888 werd door Y-clublid baron van Tuyl van Serooskerken een fraaie zilveren beker aangeboden. Omdat alle leden een kans moesten maken om de beker te winnen werd de botterwedstrijd op de Zuiderzee bedacht. De bemanning op de ingehuurd botters moest bestaan uit drie 'liefhebbers', de stuurman moest Y-lid zijn. Na een succesvolle proef in 1890 werd in 1891 om de beker gezeild. De baron was zo enthousiast over het plan dat hij ook twee met zilver gemonteerde kristallen karaffen als tweede prijs uitloofde. De beker werd de eerste keer gewonnen door de President P. Altink Jr.

Jarenlang verliep de botterwedstrijd in goede harmonie, maar in 1899 ging het mis. De onenigheid over de winnaar werd 'uitgevochten' in het weekblad 'Nederlandsche Sport'.

Zwaluw

Nadat Pieter Altink zijn boeier verkocht had aan de kunstschilder W.B. Tholen stond Altink aan het roer van de boeier *Fortuna* van zijn vriend W. Hultzer (voorzitter van de zeilvereniging "de Amstel"). Ook kocht hij een zeer snelle kleine centerboard genaamd *Zwaluw*. Ernst Crone schreef daar in het 40-jarig jubileumboek het volgende over:

'Daarenboven verrijkte de heer F. Burgers in 1897 de klasse der kleine centerboards door invoer uit Duitsland van een vaartuig, dat bijzonder de aandacht trok. Het was gemakkelijk in de behandeling, ongekend vlug - voor toenmaals - in het draaien en het snelste in haar klasse; het was breed en had geen ballast.

boven: Sneeker Hardzeildag 1883. De man bij het zwaard is wellicht P. Altink Jr. (Foto: Fries Scheepvaart Museum)

rechtsboven: Draagpenning uit 1887 van de KNZ&RV met links de souvenirprijs van de boeier .

linksonder: In een Amerikaans tijdschrift verscheen in 1892 deze illustratie van Altinks boeier

rechtsonder: De bij Croles nieuwgebouwde *Elisabeth* die simpelweg aangeduid werd als 'jacht van ijzer'

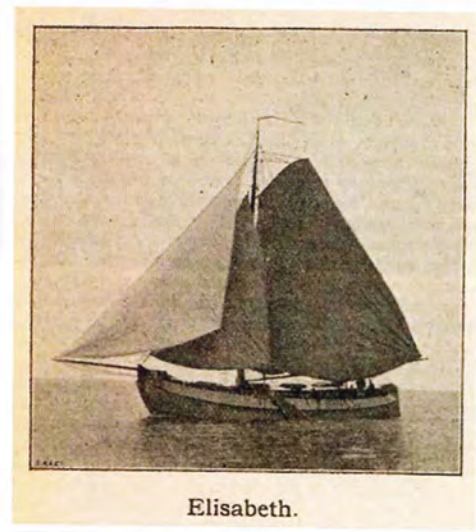
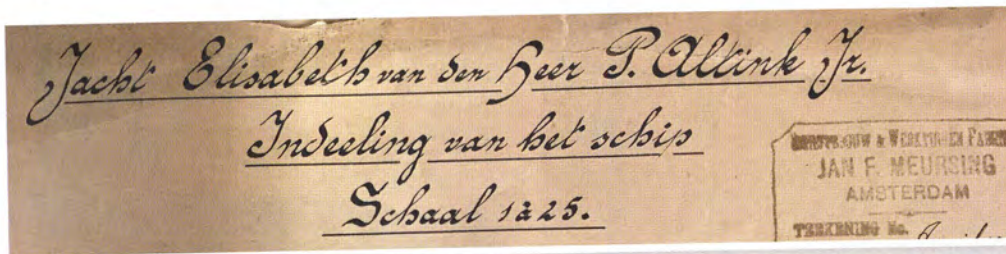
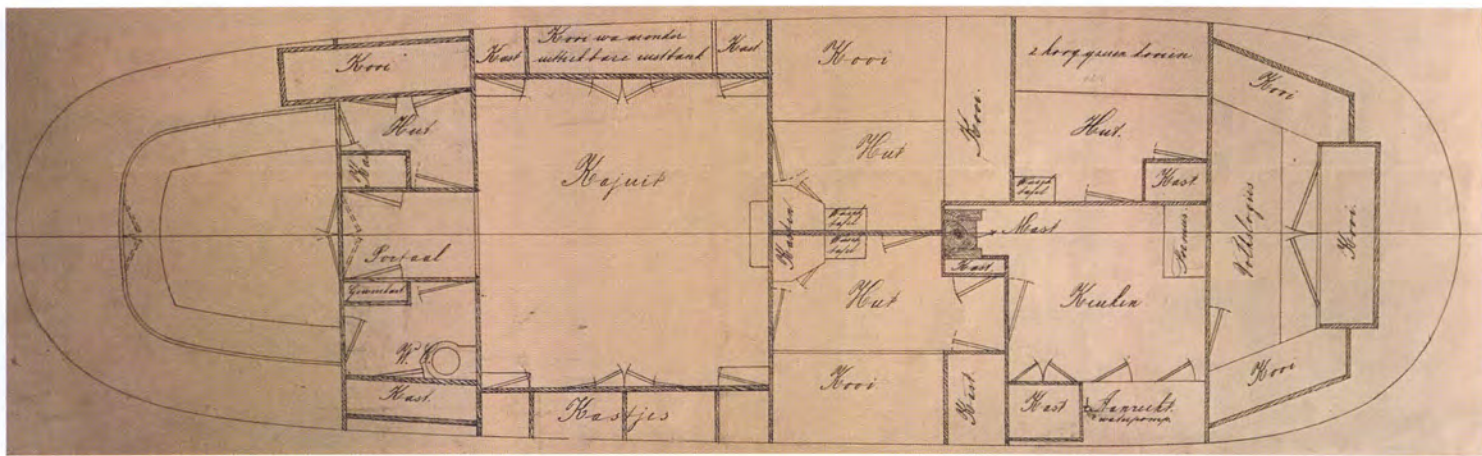
Dit scheepje kwam later in het bezit van den heer Altink. Het was de *Zwaluw*, waarmede deze op de wedstrijden veel succes had'. Van deze *Zwaluw* heb ik helaas geen foto kunnen vinden.

Botaak, botteraak, 'jacht van ijzer'

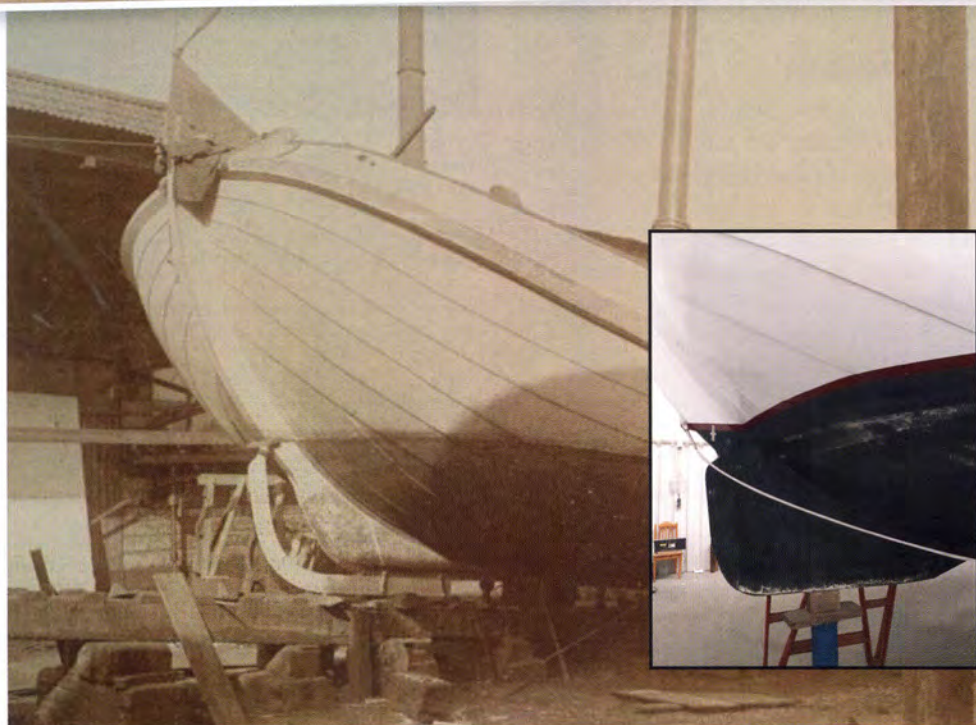
In maart 1901 wordt melding gemaakt van de bouw van een zeiljacht, model botaak, bij J. J. Croles (IJlst) voor rekening van P. Altink Jr., President van 'het Y'. De bouwbegeleiding besteedt Altink uit aan zijn vriend (en voorganger als President) C. Jaski. Op de website www.spanvis.com staat bij een beschrijving van de scheepswerf Croles een foto van de zojuist gebouwde *Elisabeth*.

Op 31 augustus 1901 arriveert dit nieuwe schip in de jachthaven in Amsterdam, dat in het Register wordt ingeschreven als een 'jacht van ijzer' met een lengte van 16 meter en een breedte van 5,02 meter.

Op de website van de SSRP en bij het Fries Scheepvaartmuseum wordt een zeilplan (met stempels van de werf J.J. Croles) toegeschre-

Elisabeth.

boven: Indeling van de Elisabeth met voor de mast de 'Keuken' zoals gebruikelijk in die tijd. Het personeel (gehuisvest in het 'Volksglogies') had zo direct toegang tot de kombuis.

links: Aanpassing loefbijter van de Elisabeth op de werf van Meursing in 1902. (Foto J. F. Meursing. Collectie Het Scheepvaartmuseum. Inzet: Loefbijter in 2020)

boven: In 1901 verscheen de eerste foto van de boeier Elisabeth in de Nederlandsche Sport.

ven aan de Elisabeth van Altink. Deze tekeningen zijn gedateerd '1903', terwijl het schip gebouwd is in 1901. Aan de gaffel hangt een Deense vlag, die niet verklaard kan worden. In het depot van het Scheepvaartmuseum in Amsterdam vond ik de originele tekening van de inrichting met de titel "Jacht Elisabeth van den heer P. Altink Jr.: Indeling van het schip".

Op deze tekening staat het stempel van de 'Scheepsbouw en Werktuigenfabriek Jan F. Meursing Amsterdam', met de hand gedateerd 29 april 1901. In potlood is op de tekening geschreven: "Beschieting gemaakt door Hille voor flf 3.000- waaronder het vooronder niet

is begrepen." De vermelding van de naam Hille klopt precies met de genoemde beschrijving van de aankomst bij de jachthaven in Amsterdam op 31 augustus. In het weekblad 'Nederlandsche Sport' stond zelden een foto, maar in de editie van 21-9-1901 stond een kleine foto van de Elisabeth onder zeil tijdens de eerste wedstrijd (rechtsboven).

Even wennen

De overgang van de 11-meter lange boeier naar een 16-meter aak was wel wennen. Pieter Altink was kennelijk niet echt tevreden over de zeileigenschappen. In het archief van Het

Scheepvaartmuseum trok de omschrijving van een nog niet gedigitaliseerde foto mijn aandacht: "Loefhouder en kiel van het boeierjacht Elisabeth". De foto is in 1902 gemaakt door Jan Frederik Meursing, die behalve werfbaas ook fotograaf was.

Op de foto is te zien dat Pieter Altink al een jaar na de bouw van zijn aak ging 'sleutelen' aan het schip. De loefbijter werd behoorlijk sterk vergroot. Als je ziet hoe tegenwoordig het onderwaterschip van de lemsteraak wordt 'geoptimaliseerd', was Altink zijn tijd dus ver vooruit!

Bij de Zeilvereniging 'Het Y' werd jaarlijks een plaquette ingevuld met de vaartuigen met een ligplaats in de jachthaven. In de laatste versie van 1903 zien we dat P. Altink Jr. dus eigenaar was van de aak Elisabeth (die boeier werd genoemd) en de Centerboard Zwaluw.

Magnolia na aanvaring gezonken

Pieter Altink had (inmiddels 53 jaar) een nieuwe liefde: hij trouwde in december 1902 met de 35-jarige Christina van Gortel. In 1903 neemt P. Altink Jr. met de *Elisabeth* deel aan wedstrijden in Antwerpen. De *Magnolia, Elisabeth* en de grote hoogaars *Velsa* werden met "Vliegend stormweder met hoge golven" op de terugweg op de Schelde richting Vlissingen gesleept. De sleeptros brak echter en de *Magnolia* kwam in aanvaring met de *Elisabeth* en de *Velsa*. De boegspriet knapte af en "het schip kreeg van vooren zwaar lek". En is gezonken...

P. Altink Jr. als Admiraal

Mei 1904 is P. Altink Jr. admiraal bij de openingswedstrijden van "Het Y". Het blad *Nederlandsche Sport* doet verslag: 'In de kajuit van den Admiraal, welke op de bekende joviale wijze recipieerde, werd de eerewijn geschonken en ging het zeer lustig toe, een bewijs van de goede harmonie onder de leden dezer Vereeniging. Tegen 3 uur werd de terugreis naar de stad aanvaard en eindigde deze in hoogst opgewekte stemming.'

Vanaf dat moment krijgt tegenslag echter de overhand. In 1904 staat hij drie keer ingeschreven voor wedstrijden met zijn centerboard *Zwaluw*, maar hij verschijnt niet aan de start. Op 6 augustus 1904 vernemen we de reden en wordt een treurig familiebericht

geplaatst: "De heer en Mevrouw Altink-van Gortel geven kennis van de geboorte van een levenlooze dochter".

Nog geen drie weken later, op 25 augustus 1904, staat in het *Algemeen Handelsblad*:

"P. Altink Jr. (54 jaar) overleden. Met familie en kennissen sedert eenige dagen op zijn boeier *Elisabeth* op een zeiltocht, vond men hem 's morgens dood in zijn hut."

Heengaan

Ernst Crone schreef daar in 1925 over in het Jubileumboek: 'Het tragisch bericht bereikte de IJ-leden, die eerst de droeve waarheid beseften toen de *Elisabeth* met haar dooden meester aan boord, de driekleur halfstok, de jachthaven binnenvoer. Het heengaan van dezen zeiler, uit het ware hout gesneden, werd diep gevoeld. Hij was een der steunpilaren van de vereeniging geweest, een der grootste krachten bij haar oprichting en bij de stichting der haven. Eerst als penningmeester, later als voorzitter.'

De *Elisabeth* wordt in 1905 verkocht en is nu in bezit van de veertiende eigenaar, de Vereniging Achmea, onder de naam *Witte Walvis*. Het schip, dat lange tijd de naam *Rommerswael* droeg, heeft een bijzonder rijke historie en maakte met de Amerikaan Bill Lineberger lange zwerftochten door Europa. Het werd bijna gesloopt, maar verkeert nu in perfecte staat van onderhoud.

Tenslotte

Na het overlijden van Pieter Altink gaat de weduwe van P. Altink Jr. kleiner wonen, de kunstverzameling wordt geveild en in 1909 emigreert zijn zoon Pieter naar de Verenigde Staten. Volgens een bron had deze zoon binnen enkele jaren het familiekapitaal verspeeld. Zoon Pieter (In de VS 'Peter') Altink heeft het zeilen wel goed geleerd van zijn vader. In 1920 wint hij met zijn team de prestigieuze Lipton Cup voor de Pensacola Yacht Club in Florida.

Waarschijnlijk ligt er nog wel ergens een fotoalbum met foto's die dit verhaal over P. Altink Jr. nog mooier kunnen illustreren. Maar waar? Wie weet komt het nog boven water! 🍷

onder: Nogmaals de Witte Walvis, een schip met een rijke historie. (foto Martin Sandburg)

rechts: Clubwimpel van 'Zeilvereniging het Y' uit 1888

